

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาเรื่องการรับรู้และการจัดการข่าวสารข้อมูลของชาวชุมชนเมืองเชียงใหม่ มีความประสงค์ที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในชุมชน และกระบวนการสื่อสารภายในชุมชนเมืองเชียงใหม่ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ, สังคม ที่ทำให้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป และชาวชุมชนมีกระบวนการในการรับรู้และจัดการข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งกระบวนการในการปรับตัวภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงนั้นอย่างไร

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะสนใจความพึงพันธ์และปรากฏการณ์ทางสังคมแล้ว ยังเป็นการศึกษากระบวนการ ซึ่งมีปัจจัยเชื่อมโยงและต้องทำความเข้าใจวิถีทางที่บุคคลให้ความหมาย วิธีคิด และพฤติกรรม เพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่สมบูรณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการทำความเข้าใจกระบวนการดังกล่าวจากจุดยืน หรือมุมมองของคนในชุมชน และเชื่อมโยงเป็นทัศนจากข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาเป็นข้อมูลเชิงทฤษฎีสำหรับอธิบาย ขณะเดียวกันเพื่อให้ภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงได้ดำเนินการสำรวจพฤติกรรมการเปิดรับสื่อจากกลุ่มประชากร ทั้งนี้จะได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Survey) โดยการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาจากหนังสือ หนังสืออ้างอิง เอกสาร บทความ ทางวิจัยวิชาการ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง
2. การศึกษาภาคสนาม (Field Survey) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรายงานข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาจากประชาชนที่อาศัยในชุมชนเมือง ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ตลอดจนนักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชาชนทั่วไป จากสถิติการสำรวจของเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่ามีจำนวนครัวเรือนที่อาศัยในชุมชนเมืองทั้งสิ้นประมาณ 171,712 คน หรือ 66,399 ครัวเรือน และมีชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 60 ชุมชน (เทศบาลนครเชียงใหม่ :

2545) โดยในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดขึ้นจากชุมชนในเขตเทศบาลนคร ดังนี้

ชุมชนวัดป่าพร้าวนอก
 ชุมชนเมืองสาทรหลวง
 ชุมชนศรีท้าววัดเมืองกาย
 ชุมชนศรีวิชัย
 ชุมชนท่ากระดาศ
 ชุมชนบ้านท่าเตื่อ
 ชุมชนวัดหัวฝาย
 ชุมชนวัดศรีสุพรรณ
 ชุมชนหมื่นสาร

สำหรับวิธีการให้ได้มาซึ่งตัวอย่างในการศึกษาด้วยแบบสอบถามมาจากประชากรแต่ละชุมชนใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และได้แบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 409 คน

2.2 ผู้นำและกรรมการชุมชน จำนวน 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษากระบวนการรับรู้และกระบวนการจัดการข้อมูลข่าวสารของชาวชุมชนเมือง ในเขตเทศบาลนคร จ.เชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชาชน เพื่อศึกษาพฤติกรรม的开รับข้อมูลข่าวสารของประชาชน และการศึกษาเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้นำที่พัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม ความสัมพันธ์ วิถีชีวิต ภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับสังคมภายนอก โดยมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แบบสอบถาม พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารข้อมูลของชาวชุมชนทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร อาทิ สถานภาพ เพศ อายุ การศึกษา รายได้

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการสื่อสารและการเปิดรับข่าวสารข้อมูล

2. การสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Information Interview) และการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนี้คำว่าผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ (Informant) มีความหมายไปถึง

ผู้ให้ข้อมูล ผู้นำชุมชน ฯลฯ ภายในชุมชน อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์ชนิดนี้คือการซักถามบุคคลในชุมชนที่ผู้วิจัยเลือกขึ้นมา เพราะเขามีคุณสมบัติพิเศษ ความพิเศษของผู้ให้ข้อมูลหลักไม่ได้อยู่ที่ว่าเขาเป็นตัวแทนของคนทั้งชุมชน แต่อยู่ที่ว่าเขาเป็นสมาชิกของกลุ่มที่เป็นกระแสหลักในชุมชน และมีข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ทันสมัยอยู่เสมอ การเลือกผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้จึงคำนึงถึงหลักการที่ต้องเป็นคนที่รู้จักแสดงออก เป็นคนที่ได้สัมผัสระบบวัฒนธรรมของชุมชนเข้าไปแล้ว มารถคิดวิเคราะห์จนสามารถตั้งข้อสังเกต คำอธิบายหรือข้อสรุปบางประการขึ้นมาได้ คำตอบของผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นการตอบที่ครอบคลุมระบบวัฒนธรรมทั้งหมดมากกว่าเป็นการบอกเล่ากระบวนการหรือขั้นตอนของเหตุการณ์อย่างที่บ้านทั่วๆ ไปกระทำ บางครั้งผู้ให้ข้อมูลจึงเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมของตนกับโลกภายนอก เกิดมิติของการเปรียบเทียบและการรับรู้ในระดับกว้างขึ้นกว่าคนอื่น อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก จากผู้นำชุมชนของชุมชนเมืองเชียงใหม่เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบข้อมูล และทั้งนี้ผู้ศึกษาระมัดระวังมิให้ตนเองเข้าไปมีอิทธิพลต่อระบบคิดของผู้ให้ข้อมูลหลักจนฝ่ายหลังสูญเสียมุมมองการมองปรากฏการณ์แบบคนใน (Insider's Perspective) ในการศึกษาในครั้งนี้หาตัวผู้ให้ข้อมูลหลักได้ด้วยการขอให้ชาวชุมชนช่วยระบุชื่อผู้รู้ แล้วเอาชื่อที่ชาวชุมชนเอ่ยถึงซ้ำกันมากที่สุดของแต่ละชุมชนที่ศึกษามาเป็นจุดเริ่มต้นการสัมภาษณ์

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จะได้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เมื่อได้เก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนด้วยวิธีการหลักๆ ที่กล่าวมา ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตรวจสอบข้อมูล พร้อมกับกับขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพื่อเป็นการตรวจสอบทันที ในสนาม ตามหลักการของการเก็บรวบรวมข้อมูลสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่โจทย์ปัญหาของการวิจัย ตามที่ได้ตั้งขึ้นไว้แล้วก่อนเริ่มเก็บข้อมูล ต้องได้รับการตรวจสอบข้อมูลในสนาม ซึ่งเป็นการเริ่มทำแบบฝึกหัดทางความคิดหลังจากที่ได้ตรวจสอบข้อมูลในสนามแล้ว ผู้ศึกษายังสามารถตรวจสอบข้อมูลได้อีกเป็นระยะๆ เช่น หลังจากที่ได้เขียนบันทึกภาคสนามและเมื่อออกจากสนามไปแล้วอยู่ในระหว่างวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย อันได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา พฤติกรรม และความคิดเห็น คำนิยม เนื้อหาทางวัฒนธรรม หาข้อสรุปเป็น Model เพื่ออธิบายกระบวนการ และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ก็ย้อนกลับมาตรวจสอบข้อมูลบางส่วนอีก ถ้าหาข้อมูลที่ได้ไปแต่เดิมมีลักษณะแปลกไม่สอดคล้องกับข้อมูลอื่นๆ ในชุดเดียวกันการตรวจสอบข้อมูลทำได้หลายวิธี ไม่ว่าจะ

จะเป็น การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่ต่างกัน การตรวจสอบข้อมูลในสถานที่ที่
ต่างกัน การตรวจสอบข้อมูลในเวลาที่แตกต่างกัน การตรวจสอบข้อมูล โดยใช้ผู้เก็บข้อมูลที่ต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่